

prof. dr hab. inż. arch. Sabina Kuc
Katedra Projektowania Architektoniczno-Budowlanego A-4
Wydział Architektury
Politechnika Krakowska

Kraków, 02.04.2022r.

RECENZJA

rozprawy doktorskiej

mgr inż. arch. Joanny Wajs

pt.: „Architektura zintegrowana z zielenią w twórczości Marka Budzyńskiego”

Promotor: dr hab. inż. arch. Alina Drapella-Hermansdorfer, prof. uczelni

Recenzja została opracowana na podstawie zlecenia Przewodniczącego Rady Dyscypliny Naukowej Architektura i Urbanistyka Politechniki Wrocławskiej, profesora dr. hab. inż. arch. Rafała Czernera, numer pisma W1/4020/14/2022 z dnia 27.01.2022 roku. Podstawą merytoryczną wykonania recenzji jest załączony egzemplarz rozprawy doktorskiej, zawierający 250 stron A4 maszynopisu.

Po wnikliwym zapoznaniu się z przedstawioną rozprawą doktorską mgr inż. arch. Joanny Wajs, przygotowaną pod opieką promotora, dr hab. inż. arch. Aliny Drapelli-Hermansdorfer, prof. uczelni, stwierdzam, że spełnia ona wymagania ustawowe związane z postępowaniem doktorskim i stanowi oryginalne rozwiązanie określonego w pracy problemu naukowego. Autorka wykazała umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej oraz ogólną wiedzę teoretyczną w dyscyplinie naukowej architektura i urbanistyka.

Uzasadnienie opinii

Przedstawiona do recenzji rozprawa ma formę maszynopisu – książki w języku polskim ze streszczeniem w języku polskim i angielskim. Praca liczy 250 stron tekstu wraz z ilustracjami i tabelami. Składa się z 12 części. Część pierwsza to strona tytułowa pracy (s.1), podziękowania (s.2), *Streszczenie w języku polskim* (s.3), *Streszczenie w języku angielskim* (s.4), *Spis treści* (s.5-6). Części od drugiej do siódmej to rozdziały 1-6 (s.7-209). Kolejne części pracy to *Podsumowanie* (s.210-221), *Kalendarium* (s.222-232), *Spis tabel* (s.233), *Spis ilustracji* (s.234-239) i *Bibliografia* (s.240-250)

Rozdział pierwszy, *Wprowadzenie* (s.7-36), określa przyczyny podjęcia tematu, cele badawcze, przedmiot badań i hipotezę pracy, stan badań oraz metodę i kryteria porównawcze. Jak zauważa autorka: "Moją intencją jest poruszenie w pracy naukowej tematu rozwoju współczesnej architektury zintegrowanej z zielenią, jako związanej z rozwojem architektury zrównoważonej czy nawet biologicznej. W moim przekonaniu myślenie holistyczne o świecie i jego kształtowaniu to nasza najbliższa przyszłość. Dlatego architekturę Marka Budzyńskiego uważam za wartą opisaną w tym kontekście, jako jeden z etapów rozwoju współczesnej architektury." (s.71)

Drugi rozdział, zatytułowany *Relacje zieleń-architektura w XX w. i na początku XXI w.* (s.37-50), prezentuje przegląd nurtów i kierunków kształtowania założeń zieleni w powiązaniu z architekturą, od XX-wiecznej idei miasta ogrodu i miasta funkcjonalnego przez zieloną infrastrukturę po rezolucję Parlamentu Europejskiego w sprawie Europejskiego zielonego ładu. Ta część pracy stanowi podbudowę teoretyczną do analiz prowadzonych w dalszej jej części.

W rozdziale trzecim, *Pierwsze XX wieczne realizacje architektury zintegrowanej z zielenią* (s.51-60), Autorka przeprowadziła analizę „dzieł innych twórców projektujących w tym samym czasie co Budzyński, którzy podążali w kierunku architektury bliskiej wartościom ekologicznym, zintegrowanej z zielenią." (s.51). Przedstawione tu zostały dzieła architektoniczno-krajobrazowe Friedensreicha Hundertwassera: *Hundertwasserhaus* (1983-1985) i *Kompleks hotelowo-wypoczynkowy Bad Blumau* (1993-1997), Emilio Ambasza: dom wypoczynku duchowego *Casa de Retiro Espiritual* (projekt 1975, realizacja 2006) i *Fukuoka Prefectural International Hall* (1995), Stefano Boeri

Bosco Verticale oraz Edouarda Francois *Tower Flower* (2014).

Rozdział czwarty, *Inspiracje Marka Budzyńskiego* (s.61-64), poświęcono prezentacji i podsumowaniu wywiadu z M. Budzyńskim, jaki przeprowadziła autorka na potrzeby dysertacji.

Rozdział piąty, *Marek Budzyński i „Boska cząstka”* (s.65-69), poświęcony jest poszukiwaniom twórczym, które doprowadziły M. Budzyńskiego „do idei jedności ducha, energii i materii w obecności Boskiej Cząstki, którą pojmuję jako moc Stwórcy Wszechrzeczy, udzielaną też ludziom, prowadzącym swoje działania twórcze w duchu harmonii i pokoju.” (s.217).

Wybrane ważniejsze projekty Marka Budzyńskiego (s.70-209), to temat rozdziału szóstego, zawierającego omówienie „wybranych projektów, które były nowatorskie w okresie ich powstawania i obrazują ciekawą twórczość polskiego architekta” (s.71). Analizie poddano następujące projekty: Ursynów Północny (UP), Osiedle przy Surowieckiego (OS), Pasaż Ursynowski (PU), Osiedle „Pod Brzozami” (OPB), Budynek Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego (BUW), Siedziba Administracyjno-Techniczna BUW (BAT-BUW), Budynek Sądu Najwyższego w Warszawie (BSN), Świątynia Opatrzności Bożej (ŚOB), Opera i Filharmonia Podlaska (OIFP) i Kampus Uniwersytetu w Białymstoku (KUwB).

Jak podkreśla Autorka, „wybrano różne typy obiektów, które pomimo zupełnie odmiennej skali czy funkcji są zgodne z pryncypiami, które Budzyński deklaruje” (s.70). Każde z przedstawionych dzieł M. Budzyńskiego analizowane jest pod kątem relacji: przestrzennych, funkcjonalnych oraz symbolicznych i asocjacyjnych. W ramach prezentacji relacji przestrzennych Autorka wykonała tabelaryczne zestawienie sposobów wprowadzania zieleni: przez podłozę, przez ściany, przez balkony, donice, przez dachy, przez wnętrza s.86 (UP), s.93 (OS) i s.98 (PU), s.113 (OPB), s.126 (BUW), s.142 (BAT-BUW), s.147 (BSN), s.174 (ŚOB), s.189 (OIFP), s.203 (KUwB) oraz zestawiła tabelę zbiorczą dla wszystkich prezentowanych obiektów na s.211.

W ramach podsumowania badań nad każdym z dzieł, Autorka zaprezentowała *Zestawienie elementów z różnych nurtów architektonicznych*, gdzie przedstawia opinie autorów zajmujących się twórczością M. Budzyńskiego, wskazujące na jego korzystanie w twórczości z idei pochodzących z różnych nurtów architektonicznych. Są to opinie:

Krystyny Ilmurzyńskiej – *Aspekty urbanistyczne i społeczne*, Iriny Olegownej Bembel – *Elementy architektury postmodernistycznej, odwołujące się do form historycznych i kulturowych*, Beaty Rothimel – *Aspekty krajobrazowe i biofilne*, czy Barbary Widery – *Elementy architektury organicznej* oraz opinie samej autorki dotyczące integracji architektury z zielenią - na s.108-109 (zbiorczo dla trzech pierwszych przykładów UP, OS i PU), s.119 (OPB), s.140 (BUW), s.144 (BAT-BUW), s.160 (BSN), s.183 (ŚOB), s.196 (OIFP) i s.209 (KUwB).

W rozdziale siódmym, *Podsumowanie* (s.210-247), wcześniejsze rozważania Autorka wieńczy syntetycznym omówieniem przeprowadzonych badań, rozpoczynając od podsumowania wcześniej wspomnianej, zbiorczej tabeli nr 20 na s.211, kończąc zaś potwierdzeniem słuszności wcześniej przyjętej hipotezy.

W końcowej części pracy zamieszczono *Kalendarium* (s.22-232), prezentujące informacje o przebiegu kariery zawodowej Marka Budzyńskiego, działalności projektowej, nagrodach i odznaczeniach oraz o konkursach w których uczestniczył, a także *Spis tabel* (s.233) zawierający 20 pozycji, *Spis ilustracji* (s.234-239) 150 pozycji oraz *Bibliografię* (s.240-250) (bez numeracji pozycji), w której wyodrębniono Akty prawne i Strony internetowe.

Zawartość merytoryczną poszczególnych rozdziałów oceniam wysoce pozytywnie, w szczególności prawidłowość nazewnictwa, sekwencję tematyki, precyzyjność i adekwatność doboru bibliografii i przypisów. Tytuły rozdziałów są dopasowane do ich treści i dobrze obrazują logikę wyводу naukowego. Warte zauważenia są ilustracje i tabele, które zostały autorsko opracowane na podstawie zebranych przez Autorkę materiałów.

Pracę oceniam również jako nowatorską, gdyż zgadzam się z Autorką, że: „Budzyński tworząc równoległe z projektantami tak rozpoznawalnymi, jak Friedensreich Hundertwasser, Emilio Ambasz, czy Renzo Piano, nie doczekał się opisanie aspektów technicznych i semantycznych własnej twórczości w czasie, kiedy niniejsza praca została rozpoczęta. Własne doświadczenia zawodowe Autorki w środowisku warszawskim zwróciły jej uwagę na ten właśnie aspekt, który stał się jedną z głównych przyczyn podjęcia tego tematu.” (s.10) w 2015 roku. Jak sama stwierdza „W czasie podejmowania pracy nad niniejszą dysertacją nie było żadnych publikacji naukowych traktujących bezpośrednio

o Marku Budzyńskim i jego pracach. Dopiero później pojawiły się opracowania z którymi autorka podjęła dyskusję.” (s.16). Przytaczane w stanie badań publikacje dotyczące twórczości M. Budzyńskiego lub wzmiankujące jego realizacje omawiają aspekty nie będące przedmiotem tej dysertacji. Jedynie Kinga Zimowiec-Cieplik (2018), w swoim artykule *Projektowanie Natury-Projekt Symbiotyczny* „wzmiankuje (...) projekt zielonego porośniętego pnączami Ursynowa oraz ogrody BUW, jako przykład projektowania symbiotycznego” (s.26) i „ocenia Budzyńskiego, jako twórcę symbiotycznego” (s.27).

W pracy zawarto dwa cele badawcze: pierwszy to - zestawienie i usystematyzowanie wiedzy na temat sposobów integrowania budynków z zielenią, jakie charakteryzują twórczość Marka Budzyńskiego i drugi to - próba odpowiedzi na pytanie: czy i w jakim stopniu rozwiązania te mogą mieć charakter prekursorski względem aktualnych tendencji związanych z adaptacją środowiska miejskiego do zmian klimatu? „Wiąże się to pośrednio z celem towarzyszącym, jakim jest osadzenie badanej twórczości w kontekście aktualnych trendów światowych.” (s.14).

Autorka przyjęła hipotezę badawczą, która „wskazuje na istnienie swoistych cech architektury zintegrowanej z zielenią w realizacjach Marka Budzyńskiego, które – zgodnie z tytułem jego manifestu twórczego mają na celu budowanie Krajobrazu współzycia Natury i Kultury.” (s.16).

Poprawność realizacji wyżej wymienionych celów pracy oceniam pozytywnie. Biorąc pod uwagę przedstawione zagadnienia należy stwierdzić, że praca doktorska Pani mgr inż. arch. Joanny Wajs podejmuje temat w pełni aktualny i bardzo ważny dla współczesnego projektowania architektoniczno - budowlanego.

Równie pozytywnie oceniam przyjętą metodykę badań, a uzyskane wyniki jako wiarygodne, charakteryzujące się przenikliwością i inwencją badawczą. Autorka opanowała metody pracy naukowej, wykazała się kreatywnością, samodzielnie sformułowała, a następnie w oryginalny sposób rozwiązała określony problem badawczy i wyprowadziła właściwe wnioski.

Podsumowanie i wnioski o dopuszczenie pracy do publicznej obrony

W konkluzji niniejszej oceny stwierdzam, że przedstawiona rozprawa doktorska podejmuje istotny temat architektury zintegrowanej z zielenią a autorka wykazała się bardzo dobrym rozeznaniem w podjętym zagadnieniu.

Praca przedstawia oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, oparta jest na znajomości współczesnych trendów w architekturze i własnych szeroko zakrojonych badaniach. Zebrane materiały, autorsko opracowane tabele, rysunki, opisy, a przede wszystkim celne wnioski stanowią niepodważalne, pozytywne walory tej pracy.

Dysertacja potwierdza wiedzę doktorantki w dyscyplinie naukowej Architektura i Urbanistyka oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Biorąc pod uwagę powyższe stwierdzam, że spełnia ona wymogi stawiane pracom doktorskim. Recenzentka wnioskuję o przyjęcie pracy doktorskiej Pani mgr inż. arch. Joanny Wajs pt. **„Architektura zintegrowana z zielenią w twórczości Marka Budzyńskiego”** napisanej pod kierunkiem, promotora, dr hab. inż. arch. Aliny Drapelli-Hermansdorfer, profesora nadzwyczajnego oraz dopuszczenie tej pracy do publicznej obrony.

Jednocześnie, mając na uwadze duże znaczenie podjętego w rozprawie tematu, nie tylko dla przyszłości architektonicznej, ale i klimatycznej świata, **wnioskuję o jej wyróżnienie.**

Recenzentka sugeruje rozważenie **przygotowania pracy do publikacji**, która przyczyniłaby się do upowszechnienia twórczej misji Marka Budzyńskiego tworzenia „architektury podtrzymującej życie” oraz poszerzania się grupy odbiorców budynków symbiotycznych, gdyż oni „napędzają rozwój nowoczesnej architektury” (s.221).

